

Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları

FEL 216 Estetik ve Sanat Felsefesi

3. HAFTA:

Estetik Yüklemler:

Estetik dile daha yakından bakmaya çalışacağız. Güzellik, beğeni, estetik duygu gibi terimler ve bunların merkeze alındığı yaklaşım ve bu yaklaşımların eleştirileri birçok kuramı içermektedir.

Özellikle herhangi bir kuramı ele almaktansa ya da kuramsal bir yaklaşım içinde oluktansa, öncelikle estetik dilin nasıl kullanıldığına ve işlediğine bakmak da iyi bir başlangıç olabilir.

Genellikle bir şeyin estetik boyutunu dile getiren ifadelerimiz, betimleyicidir. Biz her zaman için sadece “X, güzeldir.” demeyiz. Çok daha geniş bir estetik dil repertuarımız vardır ve olmalıdır da. Estetik ya da eleştirel bir betimleme yapacağımız zaman, ‘zariftir’, ‘iyi bestelenmiş’, ‘dengeli’, ‘büyüleyici’, ‘incelikli’ gibi sözcükleri ya da estetik bağlamlarda sıkça kullanılan veya kolayca bu bağlamlara uyarlanabilecek çok çeşitli sıfatları da kullanırız.

“X, A’dır.” gibi bir tümce kalıbıyla bunu örneklendirebiliriz.

X: kendine gönderme yapılan nesneyi simgeler.

A: estetik bakışı ya da duyguyu betimleyen sıfatı simgeler.

X’in bir sanat yapıtı olması gerekmez. Doğal nesnelere de estetik yüklemeler alır.

A’nın spesifik olarak bir estetik terim olması da gerekmez. Yaygın kullanımı olan ‘neşeli’, ‘mutlu’, ‘hüzünlü’, ‘korkutucu’ gibi birçok terim estetik yüklem olarak kullanılabilir.

Buradaki sorun, yüklemin estetik anlamda kullanıldığının nasıl belirtileceğidir. Estetik yüklemleri sıradan kullanımlarından ayırırken sadece dilsel yapıyı dikkate almak yeterli olmaz. Belirleyici olan yüklemin nasıl kullanıldığdır, yani kullanıldığı bağlamdır.

Estetik yüklemler çoğu zaman eğretilemeli (metaforik) olarak kullanılır.

Metafor (eğretileme): Bir sözcüğün ya da tümcenin olağan anlamından farklı bir anlamda kullanılması.

rnek: “Bu resim neşelidir.”

Bu tümce metaforik bir tümcedir. Burada ‘neşeli’ sözcüğünün olağandışı bir kullanımı vardır.

Bu bağlamda estetik yüklemler olarak metaforları anlamak için, betimlenen şeye gönderme yapılması, konuşanın ve dinleyenin bununla bağlantısının kurulması gerekir.

Estetik yüklem konuşanı da dinleyeni de benzer biçimde işin içine katar. Bir resme neşeli denmesini anlayabilmek için resmi bizim de görmemiz gerekir.

Resme kare dendiğinde ise, bunu anlayabilmek için resmi görmeye gerek yoktur. Yani resmi görmüş olan kişinin, onun neşeli olduğunu söylemesi benim için yeterli olmaz. Ne demek istediğini anlayabilmem için resmi görmem gerekir.

Bu nedenle, yüklemlerin estetik anlamda kullanılması, işin içinde olmayı ve doğrudan anlamayı zorunlu kılar. Metaforları anlamak için gerekli olan yol da budur.

Örneğin Allan Ramsay'ın yaptığı David Hume portresine neşeli dediğimde ne anlaşılır?

Allan Ramsay, David Hume'un portresi, 1766

Peki bir resmin, örneğin kasvetli olması ne demektir? (siyah ve gri tonların hakim olduğu bir resim mi?)

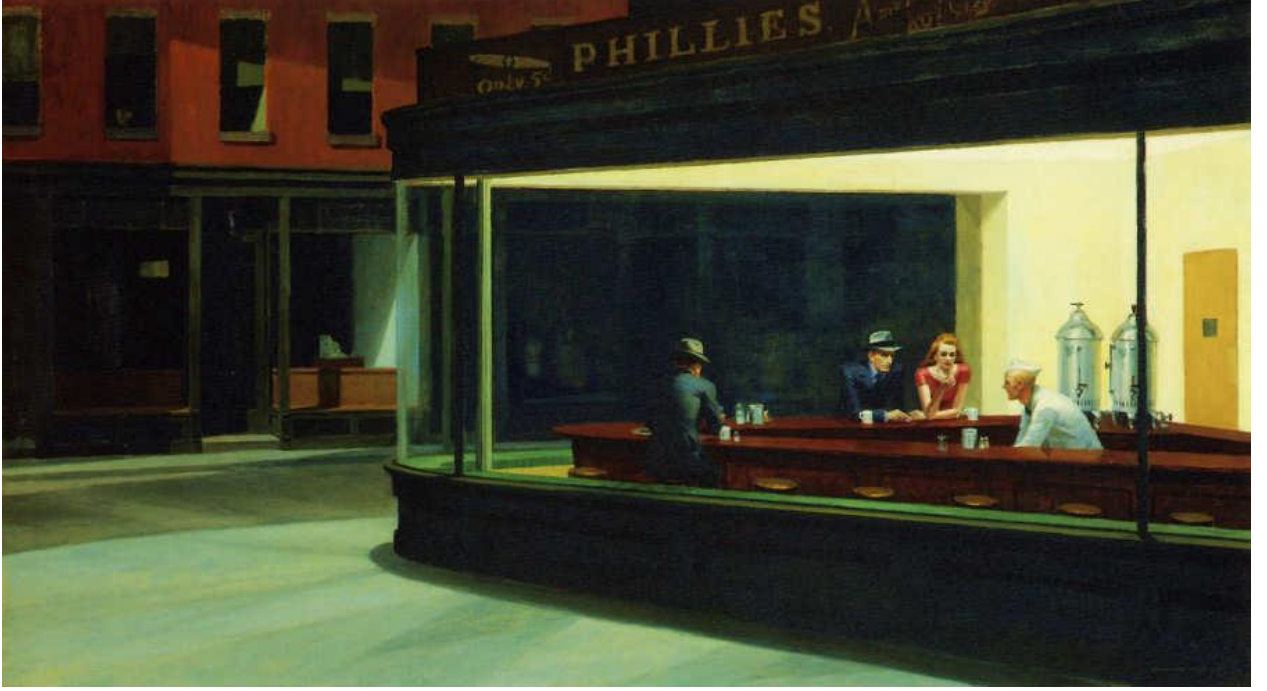
Yine resmin kendisini görmeden resmin kasvetli olmasının ne demek olduğunu bilemem. Bu bakımdan estetik anlamda kullanılan yüklemelerden, yüklemine dile getirdiği olgu ya da nesneye ilişkin bir çıkarım yapmak doğru olmaz. Yani bir nesneyi incelemeyen, yalnızca estetik bir yüklemle betimlendiğini bilmek, nesnenin neye benzediğini bana göstermez. Ama zaten sanat yapıtları söz konusu olduğunda istediğimiz şey, yapıtın fiziksel özelliklerinin

betimlenmesi değildir. (örneğin buna sadece bir resmi çerçevelemek istediğimizde ihtiyaç duyarız!)

Estetik yüklemelerin asıl kastettiği şey ise, resmin nasıl sunulduğuyla ilgilidir.

Bu bakımdan estetik yüklemeler kural-bağımlı bir dil kullanımı ortaya koymazlar. Bu yüklemeler esnetilmiş kuralları bile umursamazlar.

Örneğin aşağıdaki resmi bu doğrultuda değerlendirmeye çalışın.

Edward Hopper, Nighthawks, 1942